Generování pseudonáhodných čísel

Literatura:

Knuth, D., E.: The Art of Computer Programming (third edition), Addison-Wesley 1998,

L´Ecuyer , P.: Random Number Generation (in Handbook of Simulation edited by Jerry Banks) John Wiley & Sons, inc. 1998,

Fishman, G., F.: Discrete-Event Simulation, Modeling, Programing and Analysis, Springer 2001,

L' Ecuyer, P.: Uniform Random Number Generators: a Review, Proceedings of the 1997 Winter Simulation Conference,

L' Ecuyer, P.: Uniform Random Number Generators, Proceedings of the 1998 Winter Simulation Conference,

Makoto Matsumoto, Takuji Nishimura: Mersene Twister: A 623-Dimensionally Equidistributed Uniform Pseudorandom Generator, ACM Transactions on Modeling and Computer Simulations (Special Issue on Uniform Random Number Generation), 1998

Generování pseudonáhodných čísel

náhodná posloupnost : „ ….každý člen je nepředvídatelný“

požadované ideální vlastnosti:

- rovnoměrné (stejnoměrné) rozložení posloupnosti { x_0, x_1,……} v intervalu < 0,m >, případně < 0,1> , (IID…independent and identically distributed).
- platí: vektory $x_{n,k}$ = (x_n, ……, x_{n+k-1}) jsou rovnoměrně rozloženy pro všechna **n** a **k** v k-dimenzionální hyperkrychli $[0, m]^k$, případně $[0, 1]^k$,

Možné zdroje:

1) fyzikální zařízení pro registraci fyzikálních procesů

- sledování radioaktivního rozpadu (n čitačů mod 2),
- šum elektronických prvků.

2) tabulky náhodných čísel - problém naplnění

3) rekurentní algoritmy : deterministický výpočet

definice (dle L’Ecuyer):

PRNG = (S, s_0, T, X, G)… ……..pseudo-random generator

S……...množina vnitřních stavů,

s_0……..počátešní stav (seed),

T: S - > S…….přechodová funkce,

X…….. množina výstupních hodnot,

G.: S -> X…… výstupní funkce .

- existují i kombinace fyzikálních zařízení a rekurentních algoritmů: náhodná volba počátečního stavu s_0 , případně dalších parametrů PSRG .

Vlastnosti rekurentního generování :

- 1. metoda z r. 1946: „metoda prostředních řádů 2. mocniny“ (autor: von Neumann),
- rychlý výpočet, minimální nároky na paměť,
- nutné zvolit počáteční stav (seed, sémě)
- reprodukovatelnost generování (hlavní výhoda),
- konečná délka slova (β bitů) => konečný počet zobrazitelných hodnot,
- deterministický algoritmus => konečná perioda :
  - perioda: nejmenší celé číslo p pro které platí, že $s_{n+p} = s_n$ pro všechna n, s_n…..vnitřní stav generátoru,
  - snaha o dosažení co největší periody , jednotlivé rekurentní metody se liší velikostí dosažitelné maximální periody pmax,
  - u každé metody je třeba znát všechny okolnosti, které jsou nutné pro dosažení maximální možné periody, tj. p = pmax; tyto okolnosti jsou výsledkem dlouhodobé a důkladné matematické analýzy,
- pro výpočet je nejčastěji použita celočíselná aritmetika ,
- pomocí výstupní funkce $G = s_i / (max+1)$, kde max je největší hodnota v generované posloupnosti; takto lze získat rovnoměrně rozložená reálná čísla u_i z intervalu < 0, 1) , případně (0, 1):
- kvalita pseudonáhodných posloupností: :
  - chybí statistická nezávislost => rozložení IID (viz dříve) nelze rekurentní metodou dosáhnout,
  - nutné posuzovat dle „měkčích kriterií“.

Kritérium pro měření kvality rozložení

x_n, x_{n+1} , ……, x_{n+k-1} ,…… …testovaná posloupnost s periodou P,
trunc $_v$ (x_n) ……hodnota vytvořená z v nejvýznamějších bitů x_i

- uvažujme posloupnost vektorů (překrývají se k-tice):
  V_n = (trunc $_v$ (x_n), trunc $_v$ (x_{n+1}),…,trunc $_v$ (x_{n+k-1})) , n = 1,2,…, P
- posloupnost { x_0, x_1,……} je k distribuovaná s přesností na v bitů pokud splňuje následující skutečnosti:
  1. Každá z 2^{kv} možných nenulových hodnot vektoru V_n se vyskytuje v periodě P ve stejném počtu.
  2. Hodnota k(v) je dána maximální délkou vektoru V_n , pro níž ještě platí tvrzení z bodu 1, příčemž délka složek vektoru je v.

Geometrická interpretace:

předpoklady: délka generovaných čísel = β bitů, perioda = | S| = 2^e ,

1. Jednotlivé k-tice výstupních hodnot po této transformaci reprezentují body v k-rozměrné hyperkrychli [0, m] ^{k}, celkový počet bodů = 2^e .
2. Každou osu hyperkrychle rozdělíme na 2^v stejných úseků; tím dostaneme 2^{kv} dílčích hyperkrychlí, jejichž všechny vrcholy jsou pokryty některým vektorem.
3. Při zvětšování hodnoty k vzrůstá počet vrcholů dílčích hyperkrychlí a od jisté hodnoty některé z jejich vrcholů nejsou pokryty.
4. optimální rozložení (zatím nedosaženo): k (v) = e / v, (tj. $2^{kv} = 2^e$) pak celá perioda právě pokrývá všechny vnitřní vrcholy (**asymptotically random, maximally distributed**)

Typy transformačních funkcí T:

Příklady lineárních funkcí **:** :

a**) generátor typu MLG** (Multiple Rekursive Generator):

$x_{n+1} = (a_0 x_n + a_1 x_{n-1} + \ldots\ldots\ldots a_{k-1} x_{n-k-1}) \bmod m$ …formule řádu k

- vnitřní stav: $s_n = (x_n , x_{n-1} , \ldots\ldots x_{n-k-1})$,
- vhodné pro softvérové implementace,

b) **LFSR (Linear Feedback Shift Register), Tausworthe generator**

$x_{n+1} = (a_0 x_n + a_1 x_{n-1} + \ldots\ldots\ldots a_{k-1} x_{n-k-1}) \bmod 2$, a_i, $x_i \varepsilon \{0,1\}$,

- pro n-bitový register lze dosáhnout plné periody $p = 2^{n-1}$,
- vhodné pro hardvérové implementace.

Příklady použití nelineárních funkcí

a) přechodová funkce T je nelineární:

$x_{n+1} = (a_0 x_n^2 + a_1 x_n + a_2) \bmod m$, $s_n = (x_n)$,

- **Quadratic Congruential Generator**

b) aplikace nelineární funkce G na výstup u generátoru s lineární přechodovou funkcí T (např. typu MLG):

$x_n = (x'_{n+1} + x'^{-1}_n) \bmod m$; x'_{n+1} a x'_n jsou výstupy z MLG

- **Inversive Congruential Generator**

Poznámka: dále se omezíme na přehled nejvíce propracovaných a nejčastěji používaných lineárních metod určených pro softvérové implementace

Smíšená kongruenční metoda

- známá od. r. 1948 (Lehmer)
- **LCG….Linear Congruential Generator**

$$x_{n+1} = (a \cdot x_n + c) \bmod m$$

x_0…….startovací hodnota (sémě)

$x_0 \neq 0$, $x_0 < m$, $a \neq 0$, $a < m$, $c \neq 0$, $c < m$,

př.: a = 7, c = 7, m = 12

pro $x_0 = 3$ dostaneme: 3, 4, 11, 0, 7, 8, 3, 4,…..

pro $x_0 = 7$ dostaneme: 7, 8, 3, 4, 11, 0, 7 , 8,…...

př.: a = c = 1, m = 12

pro $x_0 = 3$ dostaneme: 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 0, 1, 2, 3,….

plná perioda, ale není náhodná

Volba parametrů :

a) volba modulu m… (omezuje periodu shora),

1) **m = 2^{β}**, β…..počet informačních bitů

výhoda: snadný výpočet operace modulo,

nevýhoda: nejnižší bity výsledku jsou „málo náhodné“

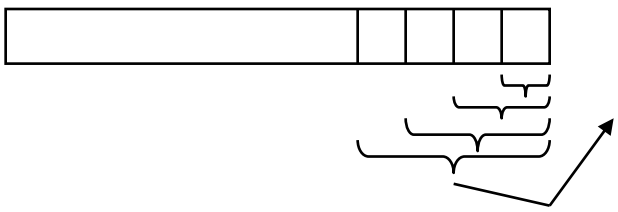

zase kongruenční posloupnosti s periodou 2, resp. 4, resp. 8, resp. 16, atd

2) **m = 2^{β} + 1**, nebo **m = 2^{β} - 1**

– výše zmíněný jev nastává v daleko menší míře

3) **m = prvočíslo** …zmíněný jev nenastává,

Smíšená kongruenční metoda

b) volba parametrů a, c,

Obecné podmínky plné periody:

1) c, m ……..navzájem nesoudělná čísla
2) (a = 1) mod q, jestliže q je prvočinitelem modulu m
   tj. a -1 = k . q, k = celá část podílu a / q
3) (a = 1) mod 4 , pokud 4 dělí m

Příklad.: m = 9, c = 7, => x_{n+1} = (a . x_n + 7) mod 9

q = 3 => a - 1 = k . 3 => a = 1 + k . 3; (k = 0, 1,….)

možné hodnoty parametru a: 1, 4, 7, 10, 13, 16, ….

volme x_0 = 2, pak:

pro a = 1: 2, 0, 7, 5, 3, 1, 8, 6, 4, 2, …..

pro a = 4: 2, 6, 4, 5, 0, 7, 8, 3, 1, 2,…..

pro a = 3: 2, 4, 1, 1, 1, …

Podmínky plné periody pro $m = 2^{\beta}$:

1) **c …..liché číslo**
2) **a = 1 + 4 . k**, k = 0, 1, 2, ……

Další doporučení pro volby a:

$a = z^r + 1$, z…..základ soustavy

výhoda: eliminace násobení (lze nahradit posuvem a přičtením)

$a \approx \sqrt{m}$ … výhodné z hlediska „kvality posloupnosti“
(viz. testování)

Multiplikativní kongruenční metoda

- **MLCG (Multiplicative LCG),**

  $\mathbf{x_{n+1} = (a \,.\, x_n) \bmod m,}$ také : $x_n = (a^n \,.\, x_0) \bmod m$
- speciální případ MLG pro k = 1, $a = a_0$,
- nelze dosáhnout plné periody ($x_n \neq 0$),

Podmínky pro dosažení maximální periody pmax:

- v obecné podobě složité (viz Knuth, L´Ecuyer) ,
- případ $m = 2^{\beta}$: $pmax = 2^{\beta-2} = 1/4\, m$; pro $\beta \geq 4$
  - polovina lichých čísel z intervalu < 1, m-1 >,
  - volba x_0 : liché číslo
  - volba a: a = (3 nebo 5) mod8 ,

    tj. a = 3 + 8.k nebo a = 5 + 8. k, k = 0,1,2,..
  - perioda ν nejméně významných bitů = $2^{\nu-2}$
- případ m je mocnina prvočísla p :

  $\mathbf{m = p^{\beta}}$: $pmax = p^{\beta-1}(p-1)$; pro $\beta = 1$: pmax = m - 1
  - velmi často používaný generátor,
  - hledáme a tak, aby $x_n = (a^n \,.\, x_0) \bmod m = x_0$ pro n = m-1, tedy $a^{m-1} - 1 = 0 \pmod m$;
    toto splňují primitivní kořeny modulu m , jejich hodnoty pro zvolené m jsou publikovány,
  - případ m = 11: $(a^{10} - 1) \bmod 11 = 0$ platí pro a = 2, 6, 7, 8,
  - případ $m = 2^{31-1}$: existuje 534 600 000 primitivních kořenů, nejvhodnější: 742938285, 950706376, 1226874159, 62089911

  $\mathbf{m = p_1^{\beta 1} \ldots p_i^{\beta \iota}}$:

  $pmax = nsn(pmax(p_1^{\beta 1}), \ldots, pmax(p_i^{\beta \iota}))$

Multiplikativní metoda – kvalita rozložení

Příklad: generátor MLCG: $m = 11$, $x_0 = 1$

$a = 8$ => perioda: 1, 8, 9, 6, 4, 10, 3, 2, 5, 7

Rozložení dvojic (k=2):

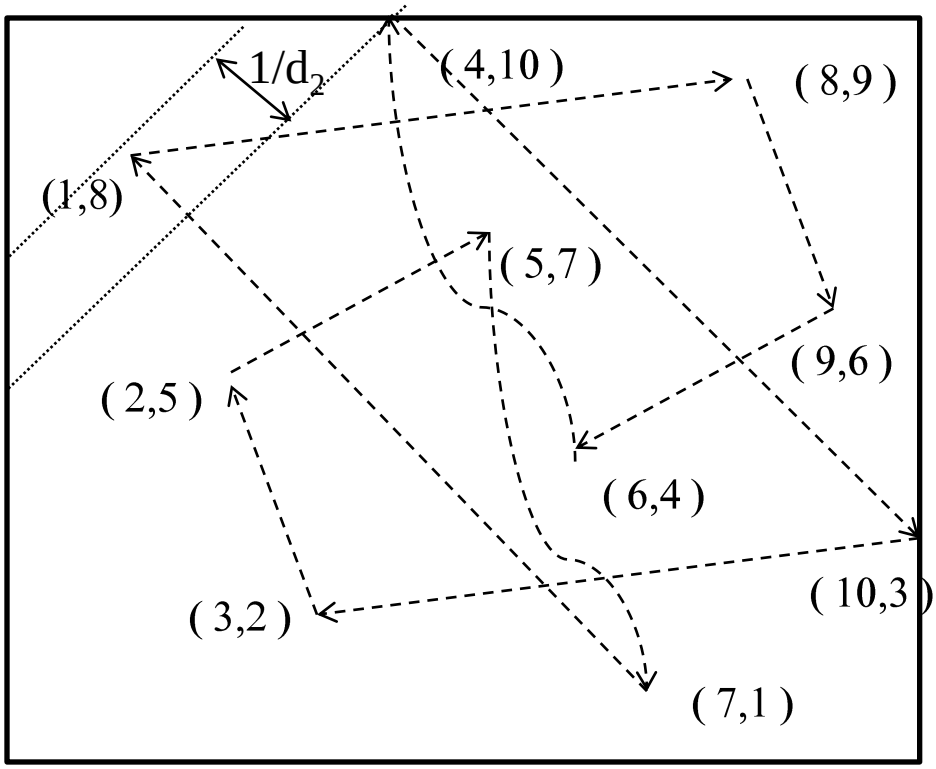

všechny body leží na rovnoběžkách:

max. vzdálenost $= 1 / d_2$ => d_2 = dvoudimenziální přesnost generátoru,

$a = 2$ perioda: 1, 2 ,4, 8, 5, 10, 9, 7, 3, 6 , horší rozložení ($1/d_2$ je větší)

Spekrální test [Knuth] :

- kriterium kvality: vzdálenost $1/ d_2$, příp. počet rovnoběžek

  k = 2 ……10 obsazených bodů z 100,

  k = 3 ……10 obsazených bodů z 1 000,

  k = 4 ……10 obsazených bodů z 10 000, atd.

  k > 2 …. body leží v hyperrovinách, max. vzdálenost $= 1 / d^k$,

  d_k……k-dimenziální přesnost klesá s rostoucí hodnotou k

  ($d_k \leq \sqrt[k]{m}$)

Kombinované generátory

- **CLCG (combined MLCG),**
- založeny na kombinaci hodnot několika nezávislých MLCG

Příklad: kombinace čtyř generátorů typu MLCG s prvočíselnými moduly (viz. Liter.: Fishman)

$\mathbf{x_{j,n+1} = a_j \cdot x_{j,n} \pmod{m_j}}$ **……j-tý generátor**

$m_1 = 2^{31} - 1 = 2147483647$, $a_1 = 45991$,

– $pmax = m_1 - 1 \approx 2.14 \times 10^9$

$m_2 = 2^{31} - 105 = 2147483543$, $a_2 = 207707$,

– $pmax = m_2 - 1$

$m_3 = 2^{31} - 225 = 2147483423$, $a_3 = 138556$,

– $pmax = m_3 - 1$

$m_4 = 2^{31} - 325 = 2147483323$, $a_4 = 49689$,

– $pmax = m_4 - 1$

výsledná posloupnost:

$\mathbf{y_{n+1} = (\delta_0 x_{0,n+1} + \delta_1 x_{1,n+1} + \delta_2 x_{2,n+1} + \delta_3 x_{3,n+1}) \pmod{m_1}}$,
δ_j , m_j (j =1,2,3,4)….navzájem nesoudělná čísla

dosažitelná perioda :

$\text{lcm}[(m_1 - 1), (m_2 - 1), (m_3 - 1), (m_4 - 1)] \approx 2.13 \times 10^{37}$

Kongruenční generátory s vyžitím přenosu

- **MWC (multiply with carry)**

  $x_{n+1} = (a_1 x_n + a_2 x_{n-1} + \ldots\ldots\ldots a_k x_{n-k} + c_n) \bmod m,$

  $c_{n+1} = (a_1 x_n + a_2 x_{n-1} + \ldots\ldots\ldots a_k x_{n-k}) \text{ div } m ,$

  - div …..celočíselné dělení,
  - počáteční stav $s_0 = (x_n , x_{n-1} , \ldots\ldots, x_{n-k-1} , 1)$,
  - lze dosáhnout velmi dlouhé periody: vlastnosti přibližně stejné jako generátor typu LCG s následujícími parametry:

    $x_{n+1} = a x_n \pmod M$, kde

    $M = a_1 m^1 + a_2 m^2 + \ldots\ldots\ldots\ldots + a_{k-} m^k - 1,$

    $a = 1 / m \pmod M$

- speciální případy MWC (autoří Marsaglia, Zaman 1991):
  - **AWC (add with carry):**

    obecně: $x_{n+1} = (x_{n-r} + x_{n-s} + c_n) \bmod m, \quad a_r = 1, a_s = 1$

    $c_{n+1} = 1$ pokud $x_{n-r} + x_{n-s} + c_n \geq m$,

    $c_{n+1} = 0$, pokud $x_{n-r} + x_{n-s} + c_n < m$,
  - jednotlivé metody se liší indexy r, s,
  - <u>příklad:</u> r = 1, s = 2

    $x_{n+1} = (x_{n-1} + x_{n-2} + c_n) \bmod 2^{31},$

    přibližná délka periody: 2^{86}

  - **SBC (subtract with carry):**
  - <u>příklad:</u> $x_{n+1} = (x_{n-7} - x_{n-9} - c_n) \bmod 2^{31-5},$

    přibližná délka periody: 2^{307}

Další varianty kombinovaných generátorů

Míchající generátory **(** vznikly v laboratořích firmy Boeing)

- snaha o odstranění závislosti po sobě jdoucích čísel generovaných jedním generátorem => posloupnost generovaná jedním generátorem je promíchávána pomocí druhého generátoru; v mnoha případech lze dosáhnout periody, která je nejmenším společným násobkem dílčích period,

Principy míchajících generátorů**:**

a) použití indexů:

- 1. generátor vygeneruje tabulku čítající k hodnot,
- výstup druhého generátoru je transformován na index směřující do zmíněné tabulky,
- výstupem míchajícího generátoru je hodnota z tabulky určená indexem; tato hodnota je nahrazena další hodnotou z 1. generátoru.

b) použití rotací:

- z každého čísla generovaného 1. generátorem se vyjme skupina r bitů; takto získaná hodnota se interpretuje jako číslo r bez znaménka,
- výstupem míchajícího generátoru je hodnota generovaná 2. generátorem, která je cyklicky rotována o r bitů doleva .

Metoda Mersenne Twister

- autoři: M. Matsumoto, T. Nishimura (Keio University), 1998
- výstup: sekvence 32 bitových čísel typu integer,
- přechodová funkce T: lineární transformace tzv. neúplných polí

  $(x_0, x_1, x_2 \ldots\ldots x_{n-2}\ x_{n-1}) \Rightarrow (x_n, x_1, x_2 \ldots\ldots x_{n-2}\ x_{n-1})$,

  $(x_n, x_1, x_2 \ldots\ldots x_{n-2}\ x_{n-1}) \Rightarrow (x_n, x_{n+1}, x_2 \ldots\ldots x_{n-2}\ x_{n-1})$,

  ……

  sémě: $(x_0, x_1, x_2 \ldots\ldots x_{n-2}\ x_{n-1})$….získat pomocí jiného generátoru

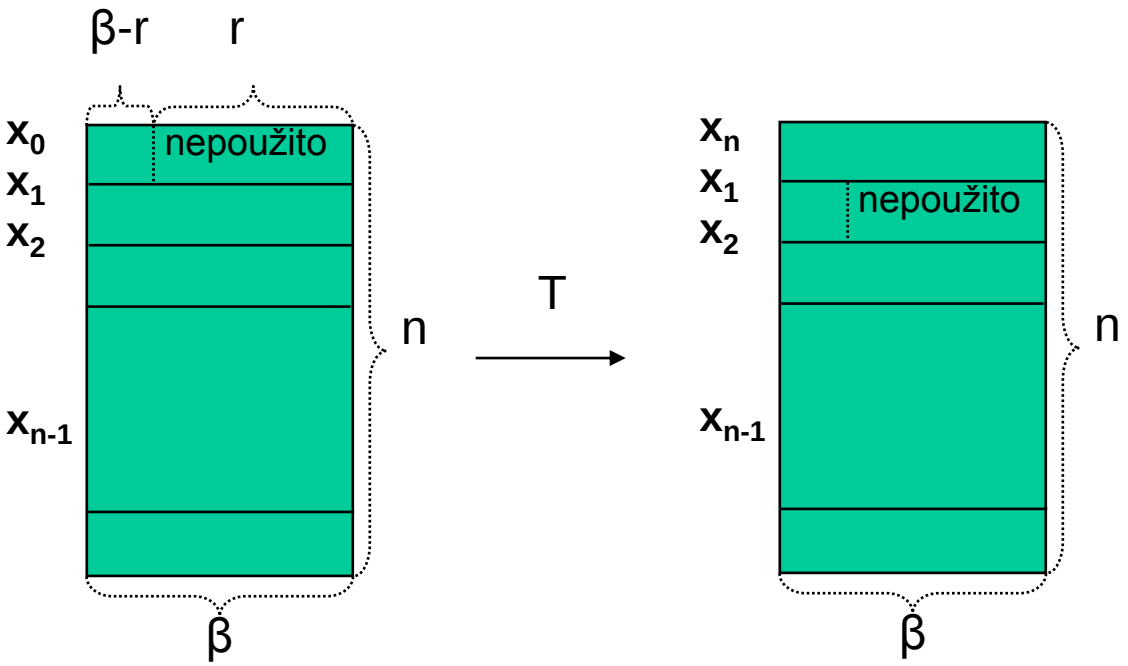

- dosažená perioda $p = 2^{n.\beta - r} - 1 = 2^{19937} - 1$, n = 624, β =32, r =31
- produkuje velmi kvalitní posloupnost (viz spektrální test):
  - např. s přesností 32 bitů je rovnoměrně distribuovaná v 623 dimensionálním prostoru,
  - s přesností na 6 bitů je rovnoměrně distribuovaná v 2492 dimensionálním prostoru,
- paměťové požadavky: 624 32 bitových slov

Algoritmus metody Mersenne Twister

- generování x_n, resp. x_{n+1}, r esp.x_{n+2},….dle následujících vzorců (pro k = 0, resp. 1, resp. 2,…):

1) $\mathbf{q} = (\mathbf{x_k}^{\mathbf{u}} \;\&\; \mathbf{x_{k+1}}^{\mathbf{l}})$, k = 0,1,2,……

$\mathbf{x_k}^{\mathbf{u}}$ ……β-r horních bitů čísla x_k

$\mathbf{x_{k+1}}^{\mathbf{l}}$ ……..r spodních bitů čísla x_{k+1}

& ……operátor zřetězení ,

2) $\mathbf{x_{k+n}} = (\mathbf{x_{k+m}} \oplus \mathbf{q}\,.\,\mathbf{A})$ m = **397,**

(např. pro k = 0: $\mathbf{x_n} = (\mathbf{x_m} \oplus \mathbf{q}\,.\,\mathbf{A})$ **)**

$$A = \begin{pmatrix} 0 & 1 & 0 & . & 0 \\ 0 & 0 & 1 & . & 0 \\ . & . & . & . & . \\ 0 & 0 & 0 & . & 1 \\ a_{\beta-1} & a_{\beta-2} & a_{\beta-3} & . & a_0 \end{pmatrix}$$

nechť $\mathbf{q} = (q_{31}, q_{30}, q_{29}, \ldots\ldots\ldots\ldots, q_0)$, pak

$\mathbf{q}\,.\,\mathbf{A} = (\mathbf{q} >> 1)$ je-li $q_0 = 0$,

$(\mathbf{q} >> 1) \oplus \mathbf{a}$ je-li $q_0 = 1$, kde

$\oplus$ …… součet modulo 2 (bitwise XOR)

$\mathbf{a} = (99\ 08\ B0\ DF)_{16}$

Algoritmus metody Mersenne Twister

3) úprava výstupního slova (pro zlepšení statistických vlastností generované sekvence):

$\mathbf{y} = \mathbf{x}_{k+n}$
$\mathbf{y} = \mathbf{y} \oplus (\mathbf{y} >> u)$
$\mathbf{y} = \mathbf{y} \oplus ((\mathbf{y} << s) \text{ AND } \mathbf{b})$
$\mathbf{y} = \mathbf{y} \oplus ((\mathbf{y} << t) \text{ AND } \mathbf{c})$
$\mathbf{y} = \mathbf{y} \oplus (\mathbf{y} >> l)$
výstup y

- hodnoty parametrů: u = 11 , s = 7, t = 15, l =18
  b = (9D 2C 56 80)$_{16}$
  c = (EF C6 00 00)$_{16}$

Poznámky:

- výše zmíněná varianta metody je označena jako MT19937 a representuje patrně nejdokonalejší existující generátor (nejdelší perioda a velmi dobré statistické vlastnosti),

- existují i jiné varianty metody Mersenne Twister (MT11213A, MT11213B) - mají jiné hodnoty parametrů

Inversní metoda

- obecná metoda pro transformaci rozložení spojitých i diskrétních náhodných veličin,
- použitelná při znalosti inverzní funkce k distribuční funkci požadovaného rozdělení,
- princip:

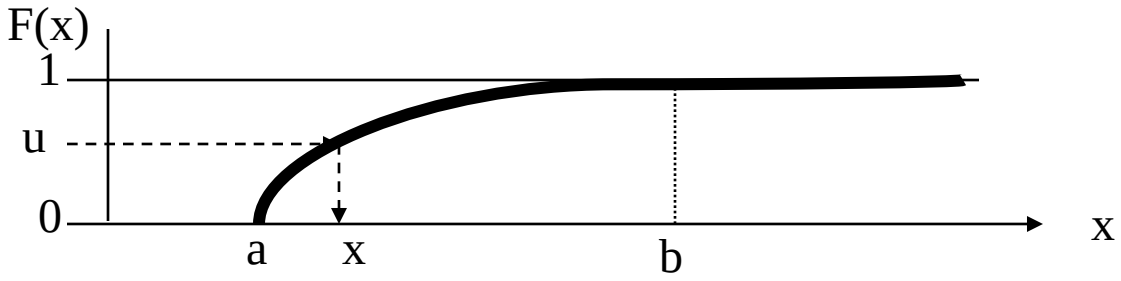

F(x)…distribuční funkce požadovaného rozložení ,
F(x) = u, u ε U (0, 1) => **x = F $^{-1}$ (u),**

- generování čísel s rovnoměrným rozložením na interval (a,b):

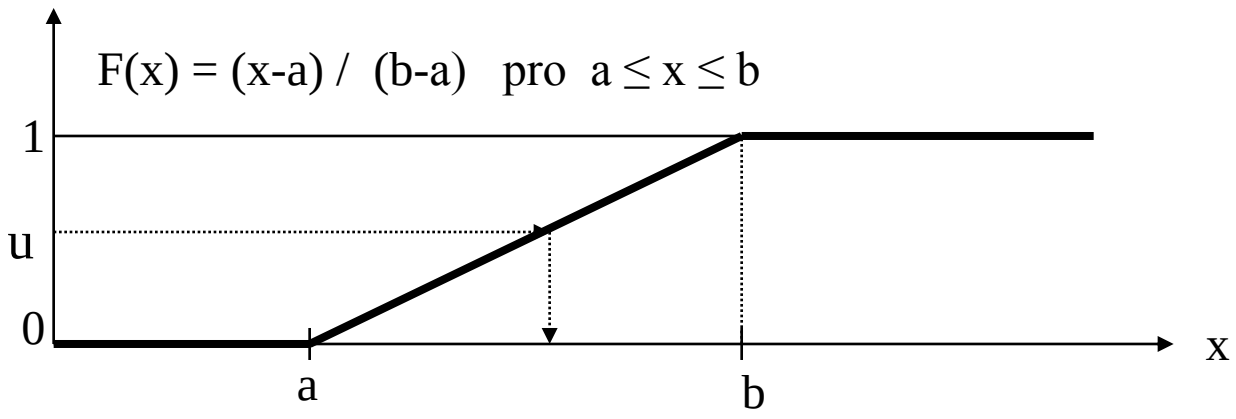

F (x) = u => (x - a) / (b-a) = u => **x = a + u (b - a)**
E(X) = (a + b) / 2 ; D (X) = (b - a)^2 / 12

Inversní metoda

- aplikace inverzní metody na exponenciální rozložení (s posunutím o x_0)

$$F(x) = 1 - e^{-\lambda(x-x_0)}; \quad f(x) = \lambda \cdot e^{-\lambda(x-x_0)}; x \geq x_0$$

$$E(x) = x_0 + \frac{1}{\lambda}; \; D(x) = \frac{1}{\lambda^2}$$

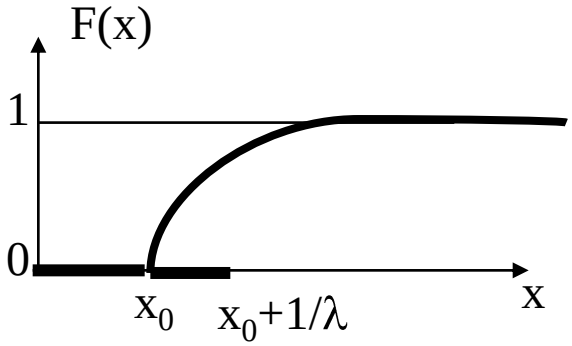

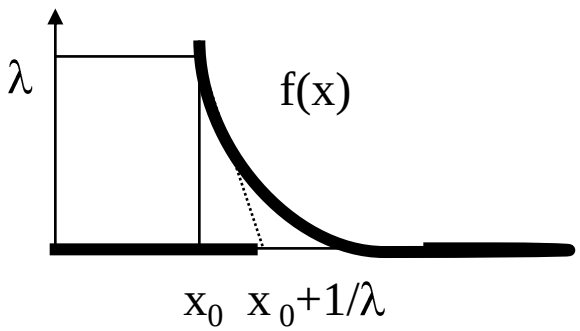

$$u = F(x) = 1 - e^{-\lambda(x-x_0)} \Rightarrow -\lambda(x - x_0) = \ln(1-u) \Rightarrow$$

$$x = x_0 - \frac{1}{\lambda}\ln(1-u), \; u \in U(0,1) \Rightarrow (1-u) \in U(0,1) \Rightarrow$$

$$\underline{x = x_0 - \frac{1}{\lambda}\ln u}$$

- normované exponenciální rozložení E (0, 1): případ $x_0 = 0, \lambda = 1$
- pro x´ ε E (0, 1): transformace $\underline{x' = -\ln u}$,
- pro x ε E (0, 1/λ) : transformace $\underline{x = (1/\lambda)\, x'}$,
- pro x ε E (x_0, 1/λ) : transformace $\underline{x = x_0 + (1/\lambda)\, x'}$

Inversní metoda

- aplikace pro diskrétní náhodné veličiny:,
- analogie inversní metody pro spojité náhodné

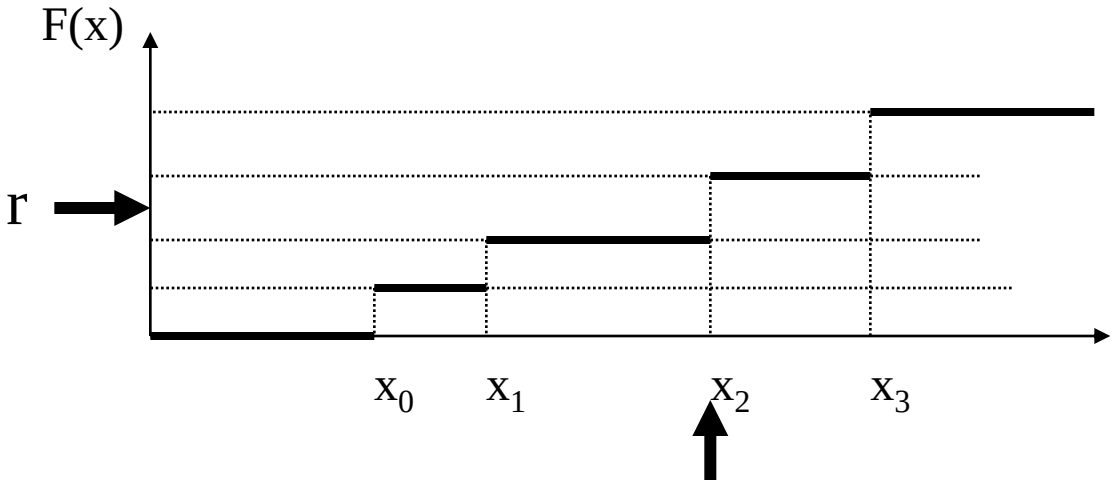

Algoritmus vycházející z frekvenční funkce:

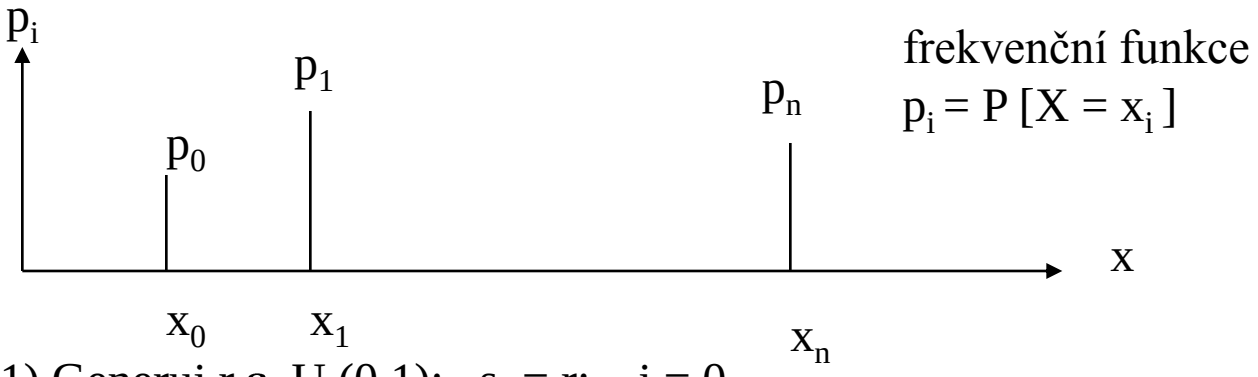

1) Generuj r ε U (0,1); s = r; i = 0.

2) Polož s = s - p_i.

3) Pokud s > 0 , polož i = i + 1 a jdi na bod 2, jinak jdi na bod 4).

4) Jako výsledek vezmi hodnotu x_i.

$$\underline{P[X = x_i]} = P(\sum_{k=0}^{i-1} p_k < r < \sum_{k-0}^{i} p_k) = \sum_{k=0}^{i} p_k - \sum_{k=0}^{i-1} p_k = \underline{p_i}$$

Inversní metoda

- aplikace na diskrétní **Bernoulliovo rozdělení** (nula -jedničkové, alternativní)

$$X = \begin{cases} 1 \ldots\ldots \text{s pravděpodobností } p \\ 0 \ldots\ldots \text{s pravděpodobností } 1 - p \end{cases}$$

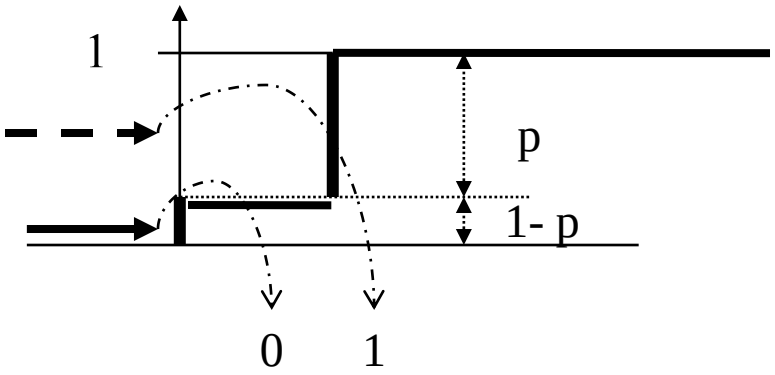

$E(X) = p \; ; \quad D(X) = p\,(1 - p)$

- transformace rovnoměrného diskrétního rozložení na interval a, b:

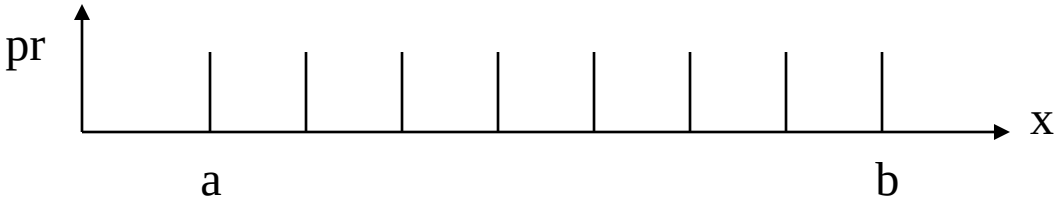

  - platí: $(b - a + 1).\, pr = 1 \Rightarrow pr = 1 / (b - a + 1)$
  - algoritmus:
    1) Generuj $u \in U(0,1)$.
    2) Polož $x = a + \lfloor (b - a + 1) \cdot u \rfloor$ (…celá část).

příklad: a = 1, b = 10: x = 1 + celá část (10 . u)

Vylučovací metoda

- **též zamítací metoda: (von Neumann),**
- **princip:**

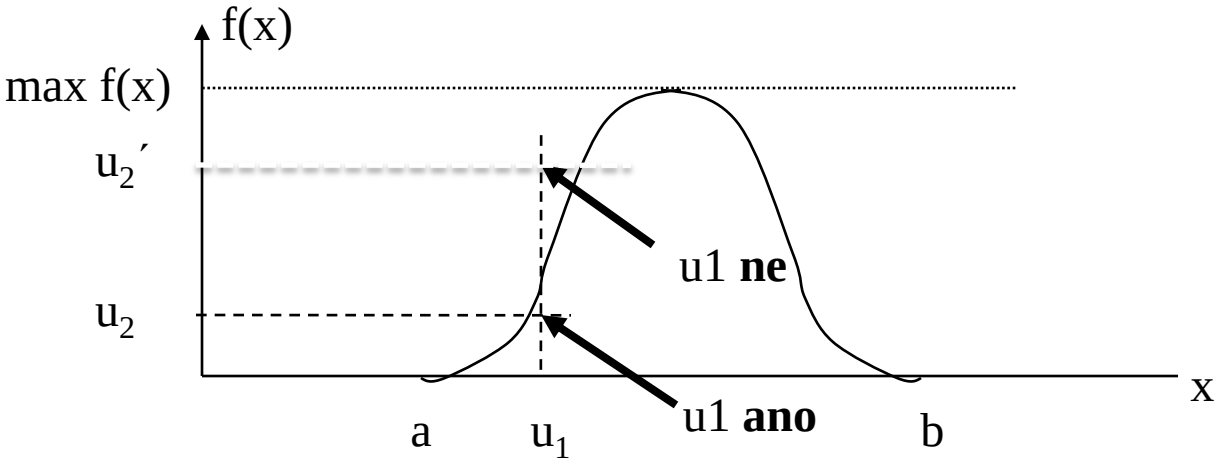

Algoritmus:

1) Generuj dvojici rovnoměrně rozložených čísel u_1 , u_2.: $u_1 \varepsilon$ U (a,b) a $u_2 \varepsilon$ (0, max (f(x)).
2) Pokud $u_2 > f(u_1)$, ignoruj obě čísla a pokračuj od body 1.
3) Pokud $u_2 \leq f(u_1)$, pak použij číslo u_1; číslo u_2 ignoruj.

příklad:

u_1, u_2 : $u_2 < f(u_1)$ => u_1, ~~u_2~~ ……výstup u_1

u_1, u_2' : $u_2' < f(u_2)$ => ~~u_1~~, ~~u_2'~~ …..žádný výstup

Použití: např. Gaussovo (normální) rozložení

- nelze použít inversní metoda
- uvažovaný obor hodnot normovaného rozložení :
  - pro malé serie: $(-3\sigma , +3\sigma)$
  - pro velké série $(-5\sigma , +5\sigma)$

Dekompoziční metoda

- aplikace pro spojité náhodné veličiny,
- rozkládá požadovanou hustotu pravděpodobnosti na dílčí hustoty f_i ,
- princip:

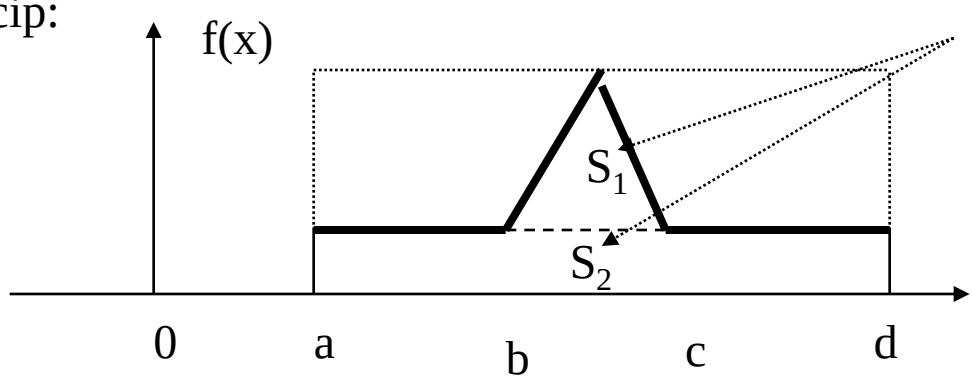

plochy vyznačených oblastí

  - f(x).. hustota pravděpodobnosti => $S_1 + S_2 = S = 1$ => $S_1 / S + S_2 / S = 1$ => dekomposice: $f(x) = g_1(x) + g_2(x)$

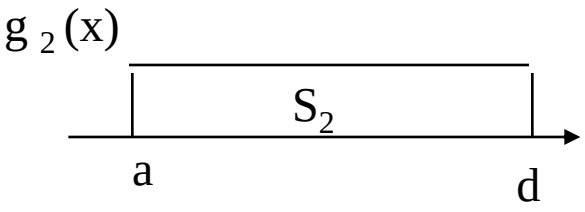

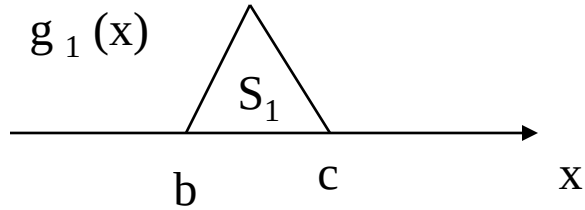

  - pro i = 1, 2 platí: $\int_{-\infty}^{+\infty} g_i(x)dx = S_i \Rightarrow \int_{-\infty}^{+\infty} \frac{1}{S_i} g_i(x)dx = 1$
  - $f_1(x) = 1 / S_1 \; g_1(x)$……. hustota pravděpodobnosti
  - $f_2(x) = 1 / S_2 \; g_2(x)$……..hustota pravděpodobnosti
  - označíme: k…..počet dílčích hustot $f_i(x)$

<u>Postup</u>:

1) Generuj hodnotu i ϵ < 1,……,k > dle frekvenční funkce
   S = < $S_1, S_2, \ldots\ldots S_k$ > , kde $S_1 + S_2 + \ldots\ldots + S_k = 1$,
2) S použitím hustoty $f_i(x)$ generuj hodnotu x (dle některé z předešlých metod) v intervalu na kterém je hustota definována.

Speciální transformační metody

Polární metoda pro generování čísel s Gaussovým rozložením

$$f(x) = \frac{1}{\sqrt{2\pi}\sigma} \cdot e^{-\frac{(x-\mu)^2}{2\sigma^2}}, \sigma > 0, x \in (-\infty, +\infty)$$

$$F(x) = \frac{1}{2\pi\sigma} \int_{-\infty}^{x} e^{-\frac{(\xi-\mu)^2}{2\sigma^2}} d\xi$$

$$X' = \frac{X-\mu}{\sigma} \Rightarrow E(X') = 0, D(X) = \sigma^2 = 1$$

$$f(x') = \frac{1}{\sqrt{2\pi}} e - \frac{x^2}{2}; F(x') = \frac{1}{\sqrt{2\pi}} \int_{-\infty}^{x} e^{-\frac{\xi}{2}} d\xi$$

Postup generování:

1) Generuj p_1, $t_1 \varepsilon$ U (0,1)
2) Vypočti u_1, v_1 dle vztahů: $u_1 = 2\,p_1 - 1$, $v_1 = 2\,t_1 - 1$,
   (u_1, v_1 ε U (-1, +1)).
3) Vypočti $s_1 = u_1^2 + v_1^2$.
4) Pokud s ≥ 1 pokračuj od bodu 1 , jinak přejdi na bod 5.
5) Vypočti

$$x_1 = u_1 \sqrt{\frac{-2\ln s_1}{s_1}}$$

$$y_1 = v \sqrt{\frac{-2\ln s_1}{s_1}}$$

Poznámka: x_1, y_1 ……dvojice hodnot náhodné veličiny s normálním rozložením (důkaz: viz Knuth D.E.: The Art of Computer programming)

Speciální transformační metody

Metoda pro generování čísel s Poissonovým rozložením:

- frekvenční funkce: $f(n) = \frac{e^{-\lambda}.\lambda^n}{n!}; n \geq 0$
- algoritmus generování: založen na základě vztahu k rozložení exponenciálnímu E (1/λ): 1/ λ...průměrná hodnota intervalu mezi nezávislými událostmi

Postup generování:

1) Polož i = 0, s = 0.
2) Generuj v_i, v_i ε E (1 / λ).
3) Vypočti $s = s + v_i$. Pokud s < 1 polož i = i + 1 a pokračuj od bodu 2.
4) Výsledek x = i.

Modifikace algoritmu pro přímé použití čísel u_j ε U (0,1):

1) Polož i = 0, s =1.
2) Generuj u_i, u_i ε U (0,1).
3) Vypočti $s = s.\ u_i$. Pokud $s \geq e^{-\lambda}$ polož i = i + 1 a pokračuj od bodu 2.
4) Výsledek x = i.

Poznámka: platí $v_j = -1/\lambda \ln u_j \Rightarrow -\sum_{i=0}^{x} \ln u_i \leq \lambda < -\sum_{i=0}^{x+1} \ln u_i \Rightarrow$

$$-\ln \prod_{i=0}^{x} u_i \leq \lambda < -\ln \prod_{i=0}^{x+1} u_i \Rightarrow \prod_{i=0}^{x} u_i \geq e^{-\lambda} > \prod_{i=0}^{x+1} u_i$$

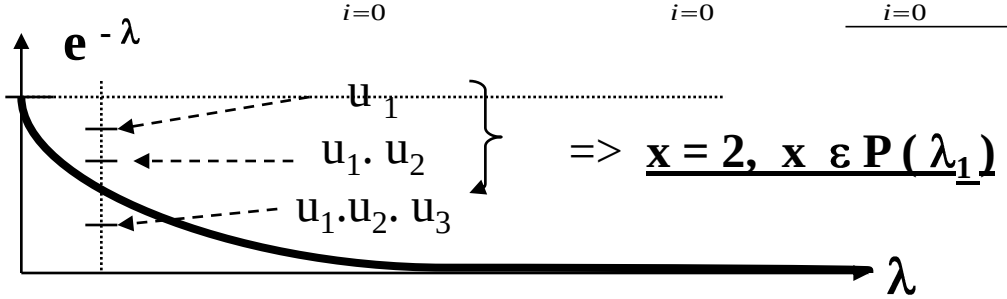

=> **x = 2, x ε P (λ_1)**

λ_1.... hodnota konkrétního parametru

Testování generátorů náhodných čísel

účel: prověřit, zda generovanou posloupnost lze považovat za náhodný výběr ze souboru, který má určité pravděpodobnostní rozložení

Teoretické testy:

- vychází z matematického rozboru,
- poskytujé hlubší pohled.
- příklad teoretického testu: sériový korelační test

Sériový korelační test:

- pomocí korelačního koeficientu C měří vztah mezi překrývajícími se dvojicemi čísel uvnitř posloupnosti délky n:

$$C = \frac{n(x_0x_1 + x_1x_2 + ...x_{n-2}x_{n-1} + x_{n-1}x_0) - (x_0 + x_1 + ...x_{n-1})^2}{n(x_0{}^2 + x_1{}^2 + ...x_{n-1}{}^2) - (x_0 + x_1 + ...x_{n-1})^2}$$

  -1 <= C <= + 1 , snaha o C -> 0

- liter. (Knuth) : praktický postup pro výpočet C generátoru typu LCG s parametry m, a, c :

- $$C = \frac{1}{a}\left(1 - 6\frac{c}{m} + 6\left(\frac{c}{m}\right)^2\right) .....odhad\ s\ chybou < a/m)$$

  pro a -> 0: C -> ∞, ale odhad chyby ≤ a / m => doporučení:

$$a \cong \sqrt{m}, \qquad C \cong \frac{2}{\sqrt{m}}$$

$$\frac{c}{m} \cong \frac{1}{2} - \frac{1}{6}\sqrt{3}$$

Empirické testy:

- založeny na výběru určité testovací statistiky (naměřené na výstupu testovaného generátoru) a na jejím srovnání se statistikou, kterou bychom získali aplikací na skutečný na náhodný generátor.

Spektrální test

- existuje v různých podobách,
- spojuje charakter teoretických i experimentálních testů,
- společný rys: sleduje výskyt překrývajících se dvojic, trojic, …, k-tic, které pak interpretuje jako body v dvojrozměrném, trojrozměrném, ……, k-rozměrném prostoru a vyhodnotí kvalitu rovnoměrnosti jejich rozložení ,
- kriterium měření rovnoměrnosti (dle L' Ecuyer): **extrémní k-dimenzionální odchylka (discrepancy) testované posloupnosti N vektorů:**

$$D_N^{(k)} = \max_{\forall r \in R'} \left| \frac{V(r)}{V} - \frac{I(r)}{N} \right|$$

r…...podhyperkrychle jejíž strany jsou v každé ose vymezeny úsečkami $< \alpha \; \beta >$, kde $0 \leq \alpha < \beta \leq m$, m….maximální generovaná hodnota ,

R´ …množina všech možných podhyperkrychlí v hyperkrychli $< 0, m >^k$,

V…..objem hyperkrychle $< 0, m>^k$,

N……celkový počet vygenerovaných bodů testované posloupnosti,

I (r)…počet bodů ležících v podhyperkrychli r,

$V(r) = \Pi_{i=1}^{i=k} (\beta i - \alpha_i)$……objem podhyperkrychle r.

- v případě **generátorů pseudonáhodných čísel** se tato hodnota zvětšuje pro rostoucí hodnotu k =:> zmenšování přesnosti,
- v případě **generátoru náhodných** čísel zůstává rozložení nezávislé na hodnotě k (viz. definice IID).

Test dobré shody (χ^2 test)

Obecný postup:

1) získání kontrolovaného souboru hodnot
   - generování kontrolní serie n - hodnot
   - rozdělení vygenerovaných hodnot do k - disjunktních kategorií
   - nalezení počtu hodnot v jednotlivých kategoriích

2) získání srovnávacího (kontrolního) souboru hodnot

   možné zdroje:
   - distribuční funkce F (x) :
     - pro odhad počtu hodnot v kategorii definované intervalem (r, s> platí: $n \,.\, p_s = n \,.\, (F(s) - F(r))$
       - n…celkový počet hodnot testované serie,
       - p_s…pravděpodobnost hodnoty z intervalu (r, s>
     - požadavek: $n\, p_s > 5$

   - hustota pravděpodobnosti f(x):

$$n.p_s = n.\int_r^s f(x)dx$$

   - frekvenční funkce p(x): $n \,.\, p_s = n \,.\, (\underbrace{p_k + p_{k+1} + \ldots\ldots + p_{k+q}}_{\text{požadované pravděpodobnosti jednotlivých hodnot}})$

Test dobré shody (χ^2 test)

3) srovnání obou souborů
   - vyhodnocení výrazu $$V = \chi^2 = \sum_{1 \le s \le k} \frac{(Y_s - n \cdot p_s)^2}{n \cdot p_s}$$
     - Y_s…..počet hodnot v kategorii s (kontrolovaný soubor)
     - n . p_s ….teoretický počet hodnot z kontrolního souboru

4) zhodnocení odchylky obou souborů
   - V…hodnota náhodné veličiny s rozložením χ^2, která má ν stupňů volnosti, kde $\nu = k - 1$ (k = počet kategorií)
   - zhodnocení na základě tabulky pro χ^2 rozložen

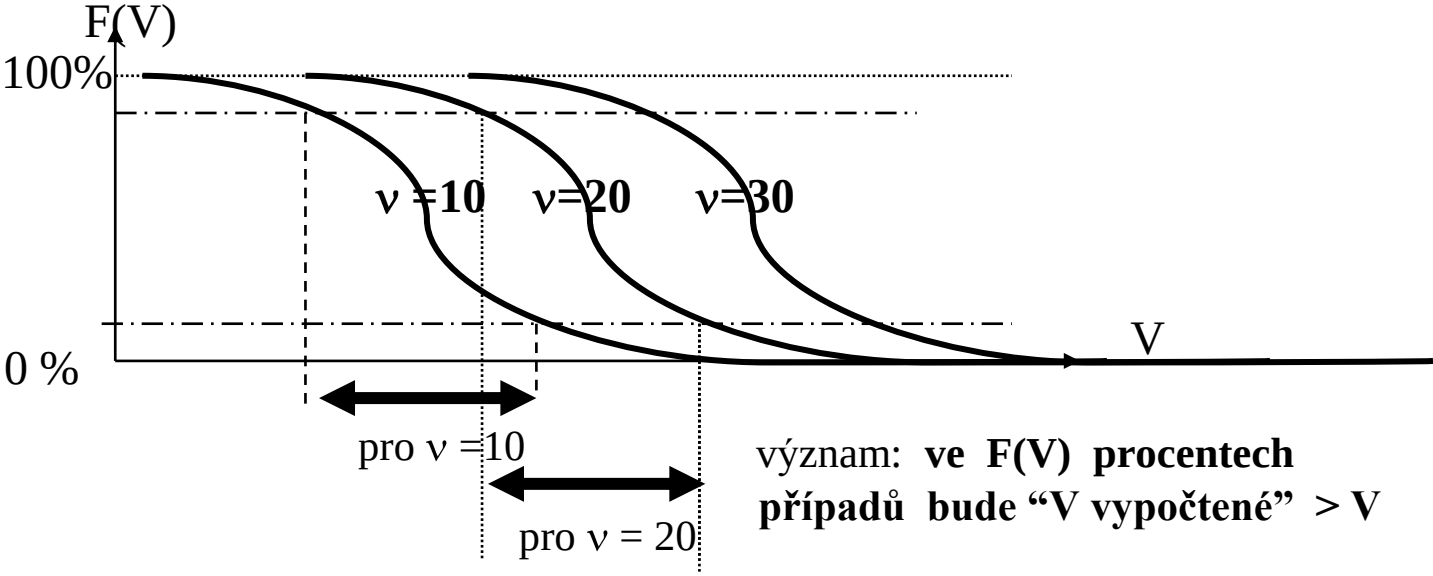

Poznámky :

- test dobré shody je vhodný pro spojité i diskrétní náhodné veličiny
- doporučení pro volbu n: dosaáhnout hodnoty n . $p_s \geq 5$ pro každou kategorii

Test dobré shody (χ^2 test) – příklad použití

Tabulky pro test dobré shody:

ν	99%	95%	75%	50%	25%	5%	1%
1	...	...	...	...	...	...	...
...	...	...	...	...	...	...	...
10	2.55	3.94	6.74	9.34	12.55	18.3	23.31
...	...	...	...	...	...	...	...

Příklad: házení dvou kostek - sledujeme hodnotu součtu s pro n = 144 hodů

výsledky:

s	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
$n \cdot p_s$	4	8	12	16	20	24	20	16	12	8	4
Y_s	2	4	10	12	22	29	21	15	14	9	6

skutečné počty v kategorii s

teoretické počty v kategorii s: např.: 144 . 1/6.1/6 = 4,
144 . 2/6.1/6 = 8, atd.

$$V = \frac{(2-4)^2}{4} + \frac{(4-8)^2}{8} + \ldots\ldots\ldots\ldots + \frac{(6-4)^2}{4} = 7\frac{7}{48}$$

počet kategorií: k =11 => ν = k - 1 = 10

z tabulky vyplývá: 6.74 < 7 . 1458 < 9.34

75% 50%

„dostatečně náhodný výběr“

Kolmogorov - Smirnovův test

Princip:

porovnání F(x) a $F_n(x)$ (tj. teoretické a empirické distribuční funkce)

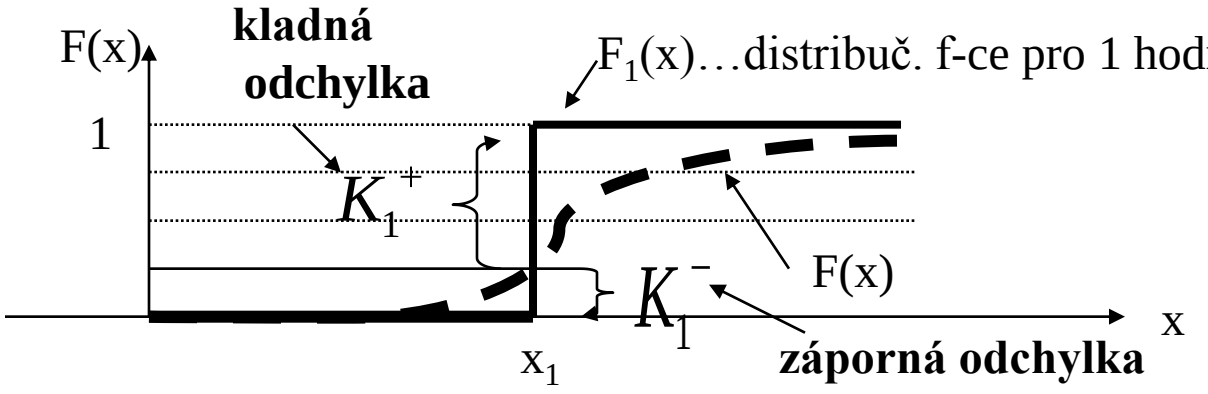

Empirická distrib. funkce pro n hodnot:

$$F_n(x) = (\text{počet hodnot } x_i \leq x) \ / \ n$$

Příklad: n=13

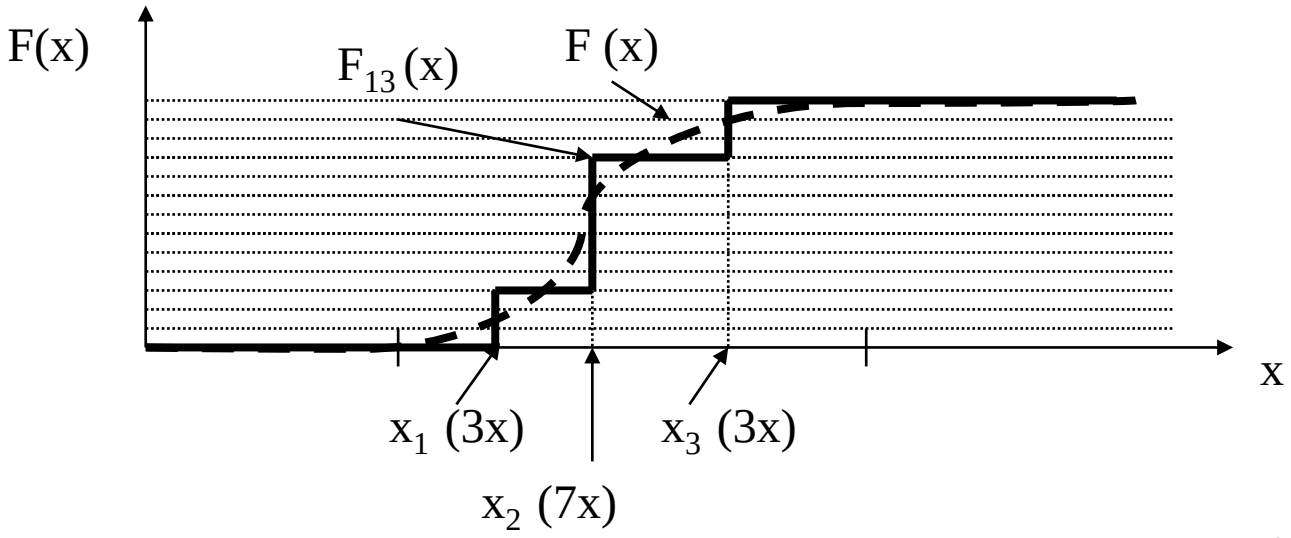

Kolmogorov - Smirnovův test

měření odlišností teoretické a distribuční funkce:

$$K_n^+ = \sqrt{n} \cdot \max_{-\infty<x<+\infty} (F_n(x) - F(x)), K_n^- = \sqrt{n} \cdot \max_{-\infty<x<+\infty} (F(x) - F_n(x))$$

rozložení hodnot K_n^+, K_n^- je tabelováno pro různá n (celkový počet testovaných hodnot)

	$p = 99\%$	$p = 95\%$	$p = 75\%$	$p = 50\%$	$p = 25\%$	$p = 5\%$	$p = 1\%$
$n = 1$	0.01	0.05	0.25	0.5	0.75	0.25	0.99
....							
$n = 10$	0.02912	0.1147	0.3297	0.5426	0.7845	1.1658	1.4444
...							
$n = 30$	0.04354	0.1351	0.3509	0.5605	0.8036	1.1916	1.4801

Poznámky:

- KS test pouze pro spojité náhodné veličiny
- oba testy kombinovat:
  - provedeme r aplikací testu χ^2 : získáme r hodnot: $V_1, \ldots V_r$
  - z hodnot $V_1, V_2, \ldots V_r$ sestrojíme empirickou distribuční funkci $F_r(V)$
  - funkci $F_r(V)$ porovnáme pomocí K- S testu s požadovanou distribuční funkcí F (V) (je tabelována)

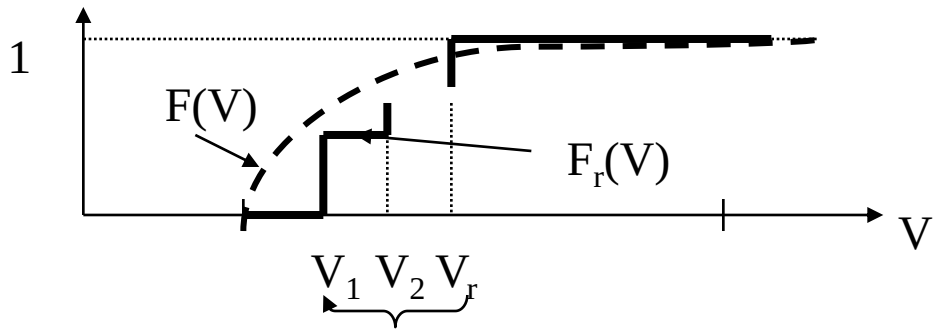

„větší“ hodnoty (než očekáváno)

Další empirické testy

- zaměřeny na určitou vlastnost posloupnosti ze které sledujeme n hodnot,
- některé testy jsou aplikovány na reálnou posloupnost z intervalu < 0,1), některé na celočíselnou posloupnost z intervalu < 0, m-1);
- z praktických důvodů se v případě celých čísel můžeme omezit na určitý počet nejvýznamějších bitů, řekněme q bitů => test pak pracuje pouze s hodnotami z intervalu $< 0 , d-1 >$, kde $d = 2^q$,

Frekvenční test

- testuje rovnoměrnost rozložení hodnot v daném intervalu, možnosti:
  a) aplikace **K - S testu** - ideální distribuční f-ce:
     F(x) = x na daném intervalu
  b) aplikace **χ^2 testu** – počet kategorií k = d:
     pravděpodobnost každé kategorie $p_k = 1 / d$.

Sériový test:

- aplikace na celočíselnou posloupnost $y_0, y_1, \ldots\ldots, y_n$
- v dané posloupnosti sleduje nepřekrývající se dvojice čísel intervalu $< 0 , d-1 >$, $d= 2^q$,
- pro každou dvojici čísel r,s ($0 \leq r,s < d$) čítáme počet případů kdy $(y_{2i}, y_{2i+1}) = (r,s)$
- aplikace **χ^2 testu** - počet kategorií $k = d^2$ => $p_k = 1 / (d^2)$

Další empirické testy

Test mezer (gap test)

- v dané podobě je určen pro rovnoměrně rozložená reálná čísla z intervalu $< 0,1 >$, kdy platí : $P [0 \leq \alpha \leq x \leq \beta \leq 1] = \beta - \alpha = p$
- v testované posloupnosti testujeme mezery (délky úseků, které neleží v podintervalu $< \alpha , \beta >$)

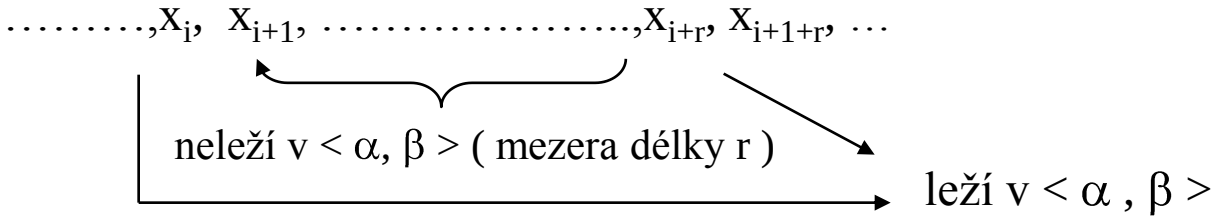

- zjišťujeme počty mezer o délkách 0, 1, 2, 3, 4, 5, ….., t -1, t a více,
- počet kategorií: $k = t + 1$,
- p_k = pravděpodobnosti mezery délky k:

$p_0 = p$,

$p_1 = p (1 - p)$,

……..

$p_{t-1} = p (1 - p)^{t-1}$,

$p_t = p (1 - p)^t$

Další empirické testy

Poker test

- aplikace na celočíselnou posloupnost, čísla z intervalu < 0, d-1 >
- test po sobě následujících pětic (obecně k - tic) čísel, který zjišťuje počet r různých čísel vyskytujících se v dané pětici:
  příklad: k = 5 (ukázky možných pětic: 13579 => r = 5, 25578 => r = 4 , 11223 => r = 3, 55577 => r = 2, 88888 => r = 1)

  d……celkový počet různých symbolů (0, 1, 2,……..d -1)

  d (d -1)……(d -r +1)…celkový počet r-tic neobsahující stejné symboly (variace r-té třídy)

  d^k…….celkový počet všech možných k-tic

  $\left\langle \frac{k}{r} \right\rangle$……možný počet rozšíření r různých číslic na k-tici $\left\langle \frac{5}{4} \right\rangle = 10$
  (Stirlingova čísla 2. druhu ….jsou tabelována)

  příklad: počet pětic sestavených rozšířením čtveřice 1234:

1234 **1**	123 **2** 4
1234 **2**	123 **3** 4
1234 **3**	12 **1** 34
1234 **4**	12 **2** 34
123 **1** 4	1 **1** 234

- **aplikace χ^2 testu:** počet kategorií: k = r
  pravděpodobnost, že v k - tici je právě r různých číslic

$$p_r = \frac{d(d-1)(d-2).....d-r+1)}{d^k} \left\langle \frac{k}{r} \right\rangle$$

FIPS PUB 140-1

- od r. 1994 : **Federal Information Processing Standard:** americká norma na testování souborů náhodných čísel; zkoumá posloupnosti délky 20 000 bitů a definuje tyto základní testy:

- **test četnosti jedniček:** definuje rozmezí pro dovolenou hodnotu celkového počtu jedniček generované posloupnosti:
  9654 < celkový počet jedniček < 10346.

- **poker test:** zkoumá 5000 čtyřbitových úseků generované ho souboru a tyto interpretuje jako hodnoty z intervalu <0, 15 >; tyto hodnoty jsou základem pro výpočet testovací hodnoty
  $X = 16 / 5000 * [f(0)^2 + f(1)^2 + f(2)^2 + f(3)^2 + \ldots + f(15)^2]$
  pro kterou test definuje povolené rozmezí $1.03 < X < 57.4$

.

- **test úseků stejných znaků:** definuje rozmezí pro celkové počty bloků a mezer délek 1, 2, 3, 4, 5, 6 a více; termínem blok, resp. mezera rozumíme úsek souboru, který obsahuje samé 1 resp. 0.

délka bloku resp.mezery	povolené rozmezí
1	2267 - 2733;
2	1079 – 142;
3	502 – 748;
4	223 – 402;
5	90 - 223;
6 a vice	90 – 223;

- **test nejdelšího runu:** zkoumá délky nejdelších bloků a mezer; v případě výskytu runu (tj. bloku nebo mezery) o délce přesahující hodnotu 34 pak generovaný soubor je nevyhovující.

Jiná použití náhodných čísel

Metoda Monte Carlo:

- název pochází od vědců pracujících v USA na vývoji atomové bomby,
- převádí úlohu na stochastický proces, tento simuluje na počítači a statisticky vyhodnotí výsledky ,
- simulační modely SHO: pouze jedna z aplikací metody Monte Carlo
- použití pro výpočty nejrůznějšího typu.

Buffonova úloha: výpočet čísla π:

- házení jehly na nekonečnou rovinu s rovnoběžkami
- známe: délka jehly = 2b, vzdálenost rovnoběžek = a
- pro každý hod sledujeme zda jehla protne některou z rovnoběžek
- pravděpodobnost protnutí zjistíme dvojím způsobem:
  - vypočteme analyticky (ve zjištěném vzorci se vyskytuje π)
  - zjistíme experimentálně (tj..simulací)
  - z rovnosti obou výrazů explicitně vyjádříme číslo π
- jedna ze vzniklých situací:

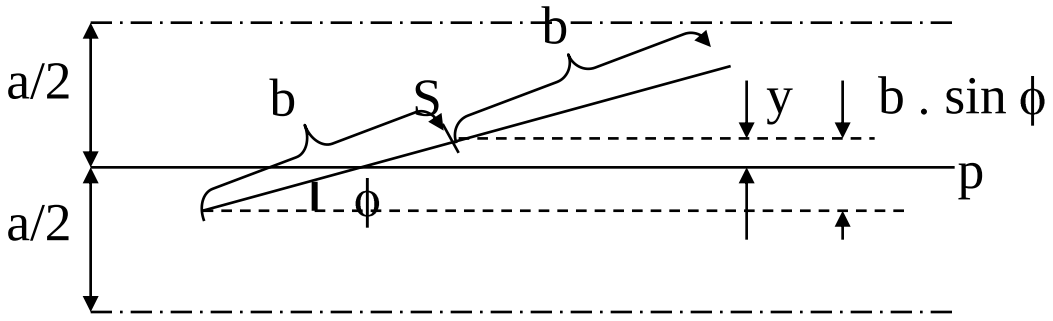

Jiná použití náhodných čísel

Buffonova úloha : pokračování

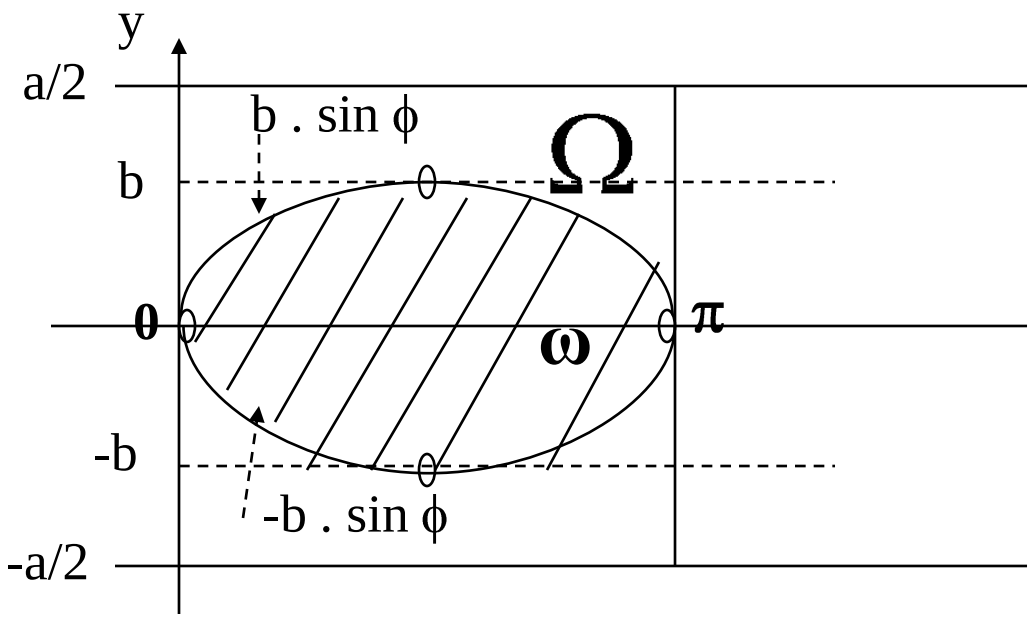

- místo házení jehly - generování náhodných bodů z oblasti Ω
- poloha jehly - representována dvojicí Φ, y
- protože zřejmě platí: $$|\omega| = 2\int_0^{\pi} b.\sin\varphi d\varphi = 4b$$

$$|\Omega| = a.\pi$$

- pravděpodobnost protnutí rovnoběžky jehlou:

$$= \frac{4.b}{\pi.a} \cong \frac{n}{N} \Rightarrow \pi \cong \frac{4.b}{a} \cdot \frac{N}{n}$$

- potřeba: velký počet bodů , znalost b, znalost a, počet úspěšných pokusů (n) a celkový počet pokusů (N)

Jiná použití náhodných čísel

Výpočet určitých integrálů (i vícerozměrných):

- přístupy založené na generování náhodných bodů z oblasti Ω :

$$I = \int_a^b g(x)dx$$

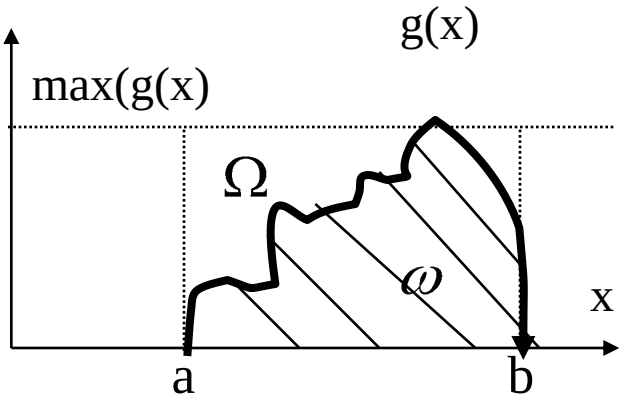

Metoda odhadu pravděpodobnosti s jakou generovaný bod padne do oblasti ω:

nechť: | ω |….plocha oblasti ω , | Ω | …. plocha oblasti Ω,

N……celkový počet bodů z oblasti Ω ,

n…....počet bodů z oblasti ω,

pak: $$\frac{|\omega|}{|\Omega|} \cong \frac{n}{N} \Rightarrow I = |\omega| = \frac{n}{N}|\Omega|$$

Odhad střední hodnoty uměle vytvořené náhodné veličiny**:**

- nechť X je náh. veličina (s libovolnou hustotou pravděpodobnosti f (x)) nabývající hodnot x_i z intervalu a, b
- vytvoříme jinou náhodnou veličinu Q tak , aby E(Q) = I: ,

její hodnoty::

$$q_i = \frac{g(x_i)}{f(x_i)}$$

$$E(Q) = \int_a^b Q(x) \cdot f(x)dx = \int_a^b g(x)dx = I$$

$$\Rightarrow I = E(Q) \cong \frac{1}{N}\sum_{i=1}^{N} q_i$$

Jiná použití náhodných čísel

Dirichletova úloha:

- je dána čtvercová síť (tabulka s n * n vnitřními poli), ve které známe hodnoty v krajních polích
- je třeba najít hodnoty ve všech vnitřních polích tak, aby tyto byly střední hodnotou z hodnot všech (tj. čtyř) polí sousedních

$$u_{i,j} = \frac{1}{4}(u_{i+1,j} + u_{i-1,j} + u_{i,j+1} + u_{i,j-1})$$

- zmíněné hodnoty lze nalézt řešením soustavy (n - 2) * (n - 2) algebraických rovnic
- na takovouto takovouto soustavu vede řešení určitého typu parciálních diferenciálních rovnic metodou sítí
- použití metody Monte Carlo spočívá v simulaci velkého počtu „náhodných procházek“ z určitého vnitřního pole do krajních polí se známými hodnotami. Při určování pohybu v průběhu těchto procházek mají všechny čtyři směry stejnou pravděpodobnost. Výslednou hodnotu pro vnitřní výchozí pole lze určit jako aritmetický průměr z cílových hodnot (uložených v krajních polích tabulky) zmíněných procházek. Opakováním takovýchto náhodných procházek z ostatních vnitřních polí lze určit i jejich hodnoty.

Poznámka: na Dirichletovu úlohu lze pomocí diskretizace transformovat řešení některých typů parciálních diferenciálních rovnic